

PALĄCY PROBLEM

2023

**JAK DZIAŁA KONTROLA PALENISK
W WOJEWÓDZTWIE ŚLĄSKIM**

LISTOPAD 2023

 **polski
alarm
smogowy**

Copyright
Stowarzyszenie Krakowski Alarm Smogowy

Kraków
Październik 2023

Koordinacja:

Anna Dworakowska

Zespół badawczy i opracowanie

pod przewodnictwem:

Janusz Piechoczek

Zrealizowano ze środków Clean Air Fund

**CLEAN
AIR
FUND**

**polski
alarm
smogowy**

SPIS TREŚCI

5

Wstęp

6

Porównanie gmin ze strażą i bez straży gminnej

10

Porównanie powiatów

13

Liczba kontroli

17

Efektywność kontroli

21

Dodatkowe czynności kontrolne

24

Obciążenie kontrolujących

27

Wpływ Programu Ochrony Powietrza na kontrole palenisk

34

Wnioski

WSTĘP

Badanie, którego analiza znajduje się poniżej, próbuje odpowiedzieć na pytanie, jak wyglądało w 2022 r. egzekwowanie przepisów dotyczących ochrony powietrza – uchwały antysmogowej dla województwa śląskiego oraz zakazu spalania odpadów. Jest ono powtórzeniem ubiegłorocznego badania przeprowadzonego na mniejszej próbie gmin. Pytania badawcze kierowano do urzędów gmin, jako jednostek odpowiedzialnych za prowadzenie kontroli.

Wniosek o dostęp do informacji publicznej wystano do wszystkich gmin z województwa śląskiego. Spośród 167 gmin odpowiedzi nie udzieliła tylko jedna miejscowość.

PORÓWNANIE GMIN ZE STRAŻĄ I BEZ STRAŻY GMINNEJ

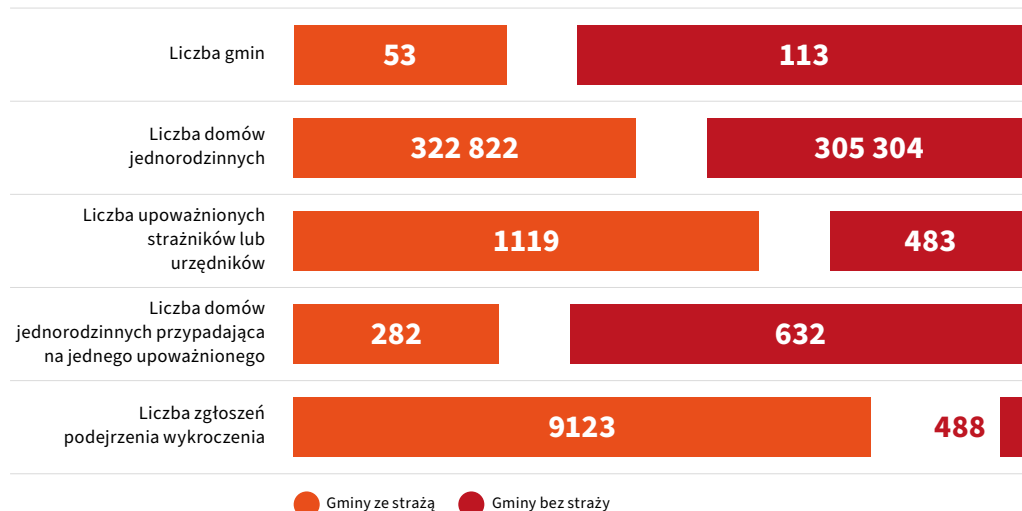
W niemal co trzeciej badanej gminie (53) działa straż miejska lub gminna. W przypadku ośmiu gmin jest to straż międzygminna, czyli jednostka współfinansowana przez sąsiadujące ze sobą gminy.

W pozostałych badanych gminach (113) obowiązki w zakresie kontroli przestrzegania stosownych przepisów pełnią urzędnicy upoważnieni przez organ ochrony środowiska, a więc wójta, burmistrza lub prezydenta. Bywają oni wspierani przez funkcjonariuszy policji, natomiast jest to raczej rzadka sytuacja – na taką możliwość wskazało tylko nieco ponad 20% gmin bez straży.

Spośród wszystkich badanych gmin w co piątą (32) uprawnienia kontrolne posiadają zarówno strażnicy, jak i urzędnicy. W takim przypadku ciężar kontroli spoczywa na strażnikach, których z reguły jest znacznie więcej, niż upoważnionych urzędników.

Podobnie jak w ubiegłorocznym badaniu, to obecność straży gminnej w największym stopniu wpływa na liczbę kontroli, ich skuteczność i karanie sprawców wykroczeń.

Porównanie gmin z/bez straży gminnej – liczba kontrolujących i zgłoszeń

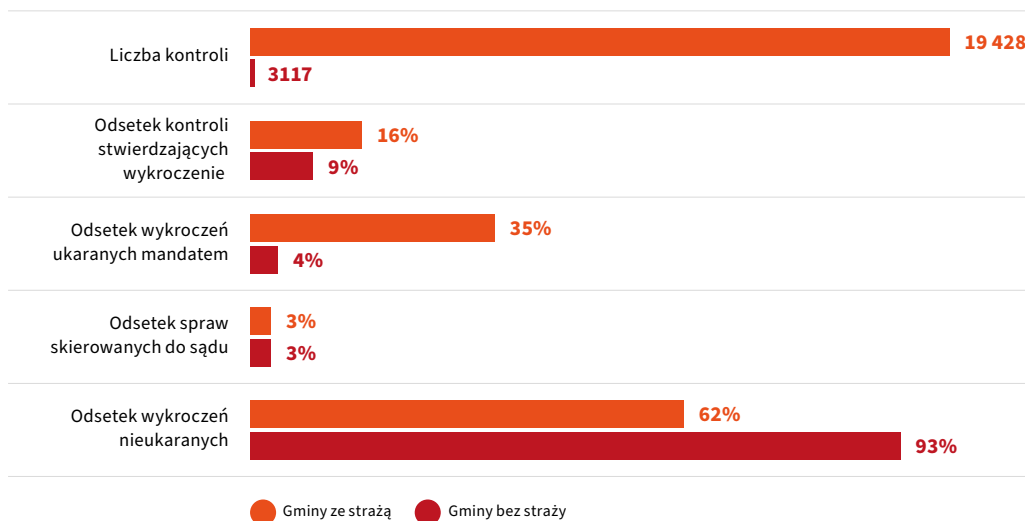
Źródło: opracowanie własne

Wykroczenia przeciw jakości powietrza są zdecydowanie częściej zgłaszane w gminach ze strażą. W ogólnej liczbie wszystkich zgłoszeń aż 95% miało miejsce w gminach ze strażą. Można domniemywać, że niewielka liczba zgłoszeń w gminach bez straży wynika z braku wiedzy o tym komu, gdzie i jak zgłaszać podejrzenie popełnienia wykroczenia.

W 46 gminach w 2022 r. nie odnotowano ani jednego zgłoszenia – stanowi to 28% badanych JST. Dotyczy to niemal wyłącznie gmin bez straży (45). Porównując dane z gmin objętych badaniem w ubiegłym roku widać, że sytuacja nie zmieniła się: siedem na dziewięć gmin bez zgłoszeń w 2021 r. ponownie zadeklarowało, że nie otrzymuje informacji o spalaniu odpadów itp. wykroczeniach. Są w tym gronie gminy, w których nie zgłaszano takich wykroczeń również w roku 2020 r., a więc pięć gmin powiatu częstochowskiego (Dąbrowa Zielona, Janów, Kłomnice, Kruszyzna i Lelów) oraz Porąbka z powiatu bielskiego.

Należy dodać, że nie wszystkie jednostki prowadzą statystyki zgłoszeń dotyczących naruszeń przepisów ochrony powietrza (Gorzyce, Mikołów, Ruda Śląska, Ustroń).

Porównanie gmin z/bez straży gminnej – efektywność kontroli

Źródło: opracowanie własne

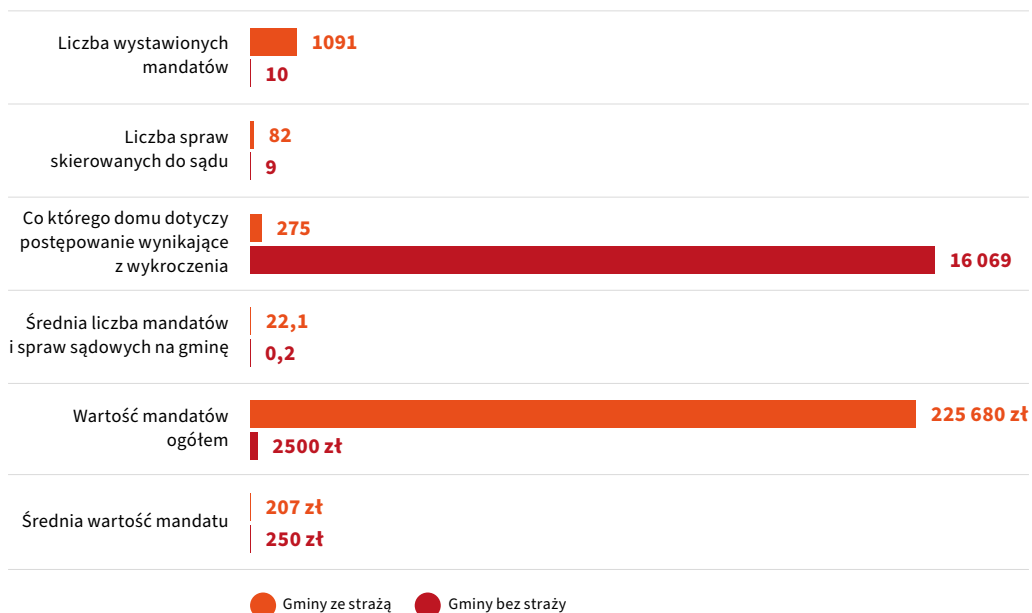
Gminy ze strażą przeprowadziły sześciokrotnie więcej kontroli, są one również skuteczniejsze – co szóste takie zdarzenie kończy się potwierdzeniem wykroczenia. W gminach bez straży wykroczenia stwierdza się dwukrotnie rzadziej. Niepokojące są dane porównawcze dla gmin, które w ubiegłym roku objęto badaniem. Choć w JST ze strażą liczba kontroli w 2022 r. wzrosła średnio dwukrotnie w stosunku do 2021 r., to w gminach bez straży zmniejszyła się aż o 83%.

Nie wszystkie gminy prowadzą statystyki uwzględniające typ kontroli (interwencyjna, rutynowa, następcza) – w jedenastu badanych jednostkach znana jest tylko ich ogólna liczba. Dotyczy to np. Rybnika, miasta z największą liczbą kontroli. Warto jednak przyjrzeć się danym z tych JST, które posiadają takie informacje. Blisko 60% podejmowanych kontroli ma charakter rutynowy (zaplanowany), przy czym w gminach bez straży odsetek ten wynosi 74%, a w gminach ze strażą wyraźnie mniej, bo 56%. Z kolei kontrole interwencyjne są prowadzone częściej w gminach ze strażą – 37% ogółu interwencji, w porównaniu do 24% w gminach pozbawionych straży. Pokazuje to rolę instytucji straży gminnej jako adresata zgłoszeń o podejrzeniu popełnienia wykroczenia.

Porównanie liczby stwierdzonych wykroczeń z danymi o nałożeniu mandatu lub skierowaniu sprawy do sądu wskazuje na dużą pobłażliwość organów odpowiedzialnych za ochronę środowiska. Zaledwie co trzecie wykroczenie polegające na spalaniu odpadów lub naruszeniu uchwały antysmogowej zostało ukarane mandatem. W ubiegłorocznym badaniu odsetek ten był ponad dwukrotnie większy, wynosząc 72%. W 2022 r. w gminach, w których przeprowadzono oba badania, wskaźnik ten spadł do 31%.

To, kto prowadzi kontrole, decyduje o prawdopodobieństwie nałożenia sankcji za wykroczenie. Jeśli jest to straż, wtedy 34% wykroczeń kończy się mandatem. Dodatkowo zdarza się, że sporadycznie sprawy są kierowane do sądu (3%).

Porównanie gmin z/bez straży gminnej – postępowania mandatowe i sądowe

Źródło: opracowanie własne

Urzednicy nie mogą nakładac mandatów, mają jednak możliwość skierowania wniosku o ukaranie do sądu. Taką możliwość wykorzystano jednak w zaledwie 9 sprawach. Dodając do tego wnioski o ukaranie kierowane do sądów przez strażników (łącznie 82 sprawy) stanowi to 3% stwierdzonych wykroczeń.

Podsumowując – tylko co trzecie ujawnione w województwie śląskim w 2022 r. wykroczenie polegające na łamaniu postanowień uchwały antyśmogowej lub zakazu spalania odpadów zostało ukarane. Niestety, w gminach bez straży 93% sprawców wykroczeń pozostaje bezkarnych.

Najważniejszy wniosek dotyczący podejścia do przepisów chroniących powietrze brzmi: w gminach bez straży nie są one egzekwowane. Przy 269 wykroczeniach konsekwencje wyciągnięto zaledwie w odniesieniu do dziewiętnastu sprawców (dziesięć mandatów i dziewięć spraw sądowych). Biorąc pod uwagę liczbę budynków jednorodzinnych oznacza to, że mandat lub postępowanie sądowe są stosowane raz na 16 tys. budynków. Dla porównania: w gminach ze strażami sankcje za wykroczenia dotyczą średnio jeden na 275 budynków.

Choć wysokość mandatu może wynosić nawet 500 zł, to rzadko zdarzają się takie kary. Średnia wysokość mandatu to 207 zł. Grzywny nakładane przez sądy są wyższe – na 72 takie przypadki średnio było to 480 zł, choć przykładowo średnia dla grzywien wymierzanych sprawcom wykroczeń w Gliwicach to 786 zł.

Efektywność kontroli jest zależna także od warunków, w jakich jest prowadzona. W dwudziestu trzech gminach bez straży kontrole są prowadzone w asyście policji (20% badanych gmin). Może to decydować o skuteczności kontroli i wpływać na ujawnienie wykroczenia, ze względu na większy respekt, jaki wywołuje umundurowany funkcjonariusz. Za takim wnioskiem wydaje się przemawiać fakt, że w gminach bez straży, gdzie kontrole są prowadzone w asyście policji, wykroczenia są stwierdzane niemal dwukrotnie częściej (17%).

Drugim ważnym warunkiem powodzenia kontroli jest możliwość prowadzenia jej poza godzinami pracy urzędu, zwłaszcza w godzinach wieczornych, kiedy najczęściej dochodzi do wykroczeń związanych z ochroną powietrza. Deklaruje to tylko 40 gmin bez straży (35%). W efekcie, w dwóch na trzech gminach bez straży przytapanie sprawcy wykroczenia na gorącym uczynku jest praktycznie niemożliwe.

PORÓWNANIE POWIATÓW

Co trzecia gmina w woj. śląskim posiada straż. Trzeba jednak uwzględnić specyfikę województwa, w którym znajduje się aż 19 miast na prawach powiatu, z których tylko jedno nie posiada straży (Żory). Pomijając miasta na prawach powiatu, odsetek gmin ze strażą spada do 21%.

Widoczna jest też regionalna specyfika. Najmniej gmin ze strażą znajduje się na północy województwa – tylko 3 z 40 gmin powiatów częstochowskiego, kłobuckiego, myszkowskiego i zawierciańskiego posiada straż (8%). Co istotne, w powiatach częstochowskim (16 gmin) i kłobuckim (9 gmin) żadna gmina nie ma straży. Na południu niemal co piąta gmina w powiatach bielskim, cieszyńskim i żywieckim korzysta z pomocy strażników. Stosunkowo najlepsza sytuacja panuje w zachodniej części województwa (powiaty raciborski, rybnicki i wodzisławski), gdzie odsetek gmin ze strażą to 55%.

Ponownie uwidacznia się zaleta posiadania straży: w miastach na prawach powiatu, które niemal bez wyjątku mają straż, obciążenie kontrolami jest dwukrotnie mniejsze niż w powiatach ziemskich, w których większość gmin straży nie posiada.

Analizując ilość domów przypadających na jednego kontrolującego można zauważyć, że w powiatach ziemskich jest ona średnio dwa razy wyższa niż w grodzkich (odpowiednio 539 budynków na kontrolującego wobec 289). Spośród powiatów ziemskich w najtrudniejszej sytuacji są kontrolerzy w powiecie częstochowskim – 950 budynków na urzędnika. Najmniej nieruchomości do skontrolowania przypada na upoważnionych w powiecie raciborskim – 241 budynków.

Najmniej obciążeni są strażnicy kontrolujący przepisy w Bytomiu (67 budynków jednorodzinnych na strażnika), Świętochłowicach (68) i Chorzowie (70). Trzeba jednak przypomnieć, że są to miasta z dużym udziałem nieruchomości wielorodzinnych. Wśród miast na prawach powiatu duże obciążenie przypada na kontrolujących z Żor (627), Rybnika (540) i Piekary Śląskich (503).

Porównanie powiatów – liczba kontrolujących

Lp.	Powiat	Liczba domów jednorodzinnych	Odsetek gmin ze strażą miejską/gminną	Liczba osób upoważnionych do prowadzenia kontroli	Liczba domów jednorodzinnych przypadająca na jednego kontrolera
1	powiat częstochowski	41 780	0%	44	950
2	powiat myszkowski	19 752	40%	26	760
3	powiat żywiecki	44 295	7%	59	751
4	powiat bielski	41 533	20%	58	716
5	powiat kłobucki	24 173	0%	34	711
6	powiat pszczyński	22 724	17%	32	710
7	powiat zawierciański	28 165	10%	43	655
8	Żory	6 900	0%	11	627
9	Rybnik	19 430	100%	36	540
10	powiat tarnogórski	27 586	22%	54	511
11	Piekary Śląskie	5 032	100%	10	503
12	powiat rybnicki	16 088	80%	33	488
13	Mysłowice	7 893	100%	18	439
14	powiat lubliniecki	17 576	13%	41	429
15	powiat będziński	26 205	38%	62	423
16	powiat gliwicki	19 043	25%	46	414
17	Katowice	13 961	100%	34	411
18	powiat bieruńsko-łędziński	12 196	40%	30	407
19	Dąbrowa Górnicza	12 747	100%	33	386
20	Jaworzno	12 597	100%	33	382

Lp.	Powiat	Liczba domów jednorodzinnych	Odsetek gmin ze strażą miejską/gminną	Liczba osób upoważnionych do prowadzenia kontroli	Liczba domów jednorodzinnych przypadająca na jednego kontrolera
21	powiat cieszyński	38 919	33%	109	357
22	Bielsko-Biała	19 981	100%	57	351
23	powiat wodzisławski	29 897	56%	87	344
24	Częstochowa	22 739	100%	70	325
25	powiat mikołowski	19 281	40%	63	306
26	Zabrze	6 828	100%	24	285
27	Jastrzębie-Zdrój	7 234	100%	30	241
28	powiat raciborski	17 797	38%	74	241
29	Sosnowiec	9 999	100%	42	238
30	Tychy	8 541	100%	41	208
31	Gliwice	10 942	100%	82	133
32	Ruda Śląska	7 012	100%	61	115
33	Siemianowice Śląskie	2 097	100%	19	110
34	Chorzów	1 758	100%	25	70
35	Świętochłowice	1 161	100%	17	68
36	Bytom	4 264	100%	64	67

Źródło: opracowanie własne

LICZBA KONTROLI

Najwięcej kontroli w 2022 r. przeprowadzono w Rybniku – 3905. Warto przypomnieć, że również w ubiegłym roku to w Rybniku odbyło się najwięcej interwencji. Drugi pod tym względem jest powiat wodzisławski z wynikiem 1581 kontroli, nieznacznie wyprzedzający Gliwice (1479 kontroli).

Bardziej miarodajnym wskaźnikiem ilości kontroli jest jednak odniesienie ich do ogólnej liczby budynków jednorodzinnych. W takim ujęciu największa intensywność kontroli ma miejsce w Chorzowie, gdzie co drugi budynek jednorodzinny został skontrolowany. Następny w kolejności jest Rybnik, gdzie skontrolowano co piątą nieruchomość. Wysoko w zestawieniu są również Gliwice (14 budynków skontrolowanych na 100), Jastrzębie-Zdrój (13), Świętochłowice i powiat bieruńsko-lędziński (po 11). Najgorzej pod tym względem wypada – jak przed rokiem – powiat częstochowski (zaledwie 0,6 kontroli na 100 budynków), co jest jeszcze gorszym wynikiem, niż w 2021 r. (0,8). Równie źle wygląda sytuacja w innym powiecie z północy województwa, to jest w powiecie kłobuckim (0,6) a także w powiecie żywieckim (1,0). Spośród miast na prawach powiatu najmniej kontroli w odniesieniu do liczby budynków przeprowadzono w Żorach (1,3) i Bielsku-Białej (1,4).

Porównanie powiatów – liczba kontroli w latach 2021 – 2022 r.

Lp.	Powiat	Liczba kontroli		Wzrost/spadek	Liczba kontroli na 100 domów jednorodzinnych	
		2022	2021		2022	2021
1	Chorzów	865	-		49,2	-
2	Rybnik	3905	979	299%	20,1	5,2
3	Gliwice	1479	529	180%	13,5	5,0
4	Jastrzębie-Zdrój	957	-		13,2	-
5	Świętochłowice	130	99	31%	11,2	10,1
6	bieruńsko-lędziński	1356	-		11,1	-
7	Siemianowice Śląskie	218	-		10,4	-
8	Ruda Śląska	562	-		8,0	-
9	Tychy	486	-		5,7	-
10	Katowice	753	470	60%	5,4	3,5
11	wodzisławski	1581	-		5,3	-
12	Piekary Śląskie	245	322	-24%	4,9	6,6
13	Częstochowa	1054	554	90%	4,6	2,5
14	Mysłowice	358	218	64%	4,5	3,0
15	Zabrze	276	-		4,0	-
16	Jaworzno	411	497	-17%	3,3	4,1
17	rybnicki	516	464	11%	3,2	4,0
18	Sosnowiec	305	438	-30%	3,1	4,5
19	myszkowski	536	-		2,7	-
20	Dąbrowa Górnicza	333	-		2,6	-
21	gliwicki	442	277	60%	2,3	1,5
22	Bytom	98	-		2,3	-
23	będziński	540	-		2,1	-
24	lubliniecki	357	-		2,0	-
25	zawierciański	564	-		2,0	-
26	bielski	825	780	6%	2,0	2,0
27	raciborski	349	-		2,0	-
28	cieszyński	725	-		1,9	-
29	pszczyński	419	863	-51%	1,8	3,0
30	mikołowski	346	-		1,8	-
31	Bielsko-Biała	287	533	-46%	1,4	2,9
32	Żory	92	240	-62%	1,3	3,8

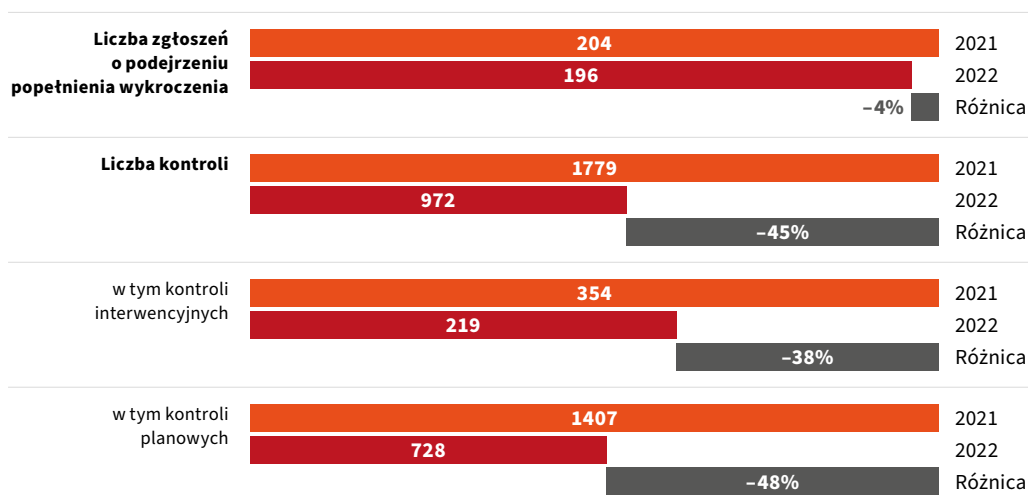
Lp.	Powiat	Liczba kontroli		Wzrost/spadek	Liczba kontroli na 100 domów jednorodzinnych	
		2022	2021		2022	2021
33	tarnogórski	362	-		1,3	-
34	żywiecki	434	-		1,0	-
35	kłobucki	145	-		0,6	-
36	częstochoowski	234	315	-26%	0,6	0,8

Źródło: opracowanie własne

Ilość kontroli w większości powiatów objętych także poprzednim badaniem (w 2021 r.) zwiększyła się. Liderem jest tu Rybnik, gdzie przeprowadzono czterokrotnie więcej kontroli. Również Gliwice znacząco poprawiły wynik – aż o 180% i Częstochowa – o 90%. Więcej kontroli przeprowadzają również Mysłowice (64%), a także Katowice i powiat gliwicki (60%). Na drugim biegunie znajdują się Żory (spadek o 62%), powiat pszczyński (-51%) i Bielsko-Biała (-46%).

Jeśli ograniczyć analizę tylko do gmin bez straży statystyki dla 2022 w porównaniu z poprzednim rokiem nie są optymistyczne. Liczba zgłoszeń jest nieznacznie mniejsza, natomiast przeprowadzono średnio aż dwukrotnie mniej kontroli.

Gminy bez straży – liczba zgłoszeń i kontroli w latach 2021 – 2022 r.

Źródło: opracowanie własne

EFEKTYWNOŚĆ KONTROLI

W 2022 r. to w powiatach grodzkich nieco częściej stwierdzano wykroczenie przeciw ochronie powietrza – 18% kontroli potwierdzało łamanie prawa. Tymczasem w powiatach ziemskich odsetek ten wynosił 17%. Nie ma także znaczącej różnicy między powiatami, jeśli chodzi o rodzaj stwierdzanego wykroczenia. W powiatach grodzkich nieznacznie częściej wykrywano łamanie przepisów uchwały antysmogowej (63% wszystkich naruszeń), niż w ziemskich (59%). Wyraźnie różni się jednak wykrywalność między gminami, jeśli uwzględnić fakt posiadania straży. W gminach bez straży 91% stwierdzanych wykroczeń dotyczy łamania uchwały, tylko 9% to przypadki spalania odpadów. W gminach ze strażą proporcje są znacznie bardziej wyrównane: 59% naruszeń dotyczy uchwały, 41% – spalania odpadów.

Poszczególne powiaty różnią się znacząco między sobą, jeśli analizować wykrywalność. Najwyższym wskaźnikiem kontroli potwierdzających wykroczenie legitymuje się powiat myszkowski: 64% kontroli stwierdzało łamanie przepisów. Tak wysoką pozycję powiat zawdzięcza jednak wyłącznie miastu Myszków, w którym miał miejsce blisko co czwarty wykryty w woj. śląskim przypadek spalania odpadów. Kolejne miejsca zajmują dwa miasta na prawach powiatu: Bielsko-Biała (49%) i Bytom (40%). Co interesujące, oba miasta jednocześnie znajdują się na końcu zestawienia powiatów grodzkich pod względem liczby kontroli na 100 budynków jednorodzinnych.

Najniższa wykrywalność dotyczy Chorzowa, powiatów bieruńsko-lędzińskiego, kłobuckiego, pszczyńskiego i żywieckiego – po 6%.

Odrębnym przypadkiem jest sytuacja Rybnika. W 2022 r. w mieście przeprowadzono aż 3905 kontroli, podczas których odkryto 434 naruszenia uchwały antysmogowej. Oznacza to, że **co piąte wykroczenie w województwie, polegające na stosowaniu kotła lub paliwa niezgodnego z uchwałą, zostało stwierdzone w Rybniku.** Jest to kolejny dowód konsekwentnej polityki tego miasta dotyczącej ochrony czystego powietrza. Dla porównania, drugie pod tym względem miasto, Częstochowa, stwierdziło 155 przypadków łamania postanowień uchwały antysmogowej.

Najdobitniej poważny stosunek władz lokalnych do egzekwowania przepisów antysmogowych pokazuje jednak stosowanie sankcji. **W powiatach ziemskich mandat jest nakładany tylko w 29% wykroczeń, a więc znacznie rzadziej, niż w powiatach grodzkich, gdzie połowa stwierdzonych przypadków złamania prawa jest ukarana w ten sposób.** Najgorzej pod tym względem wypada północ województwa, gdzie niemal nie nakłada się

mandatów na sprawców wykroczeń. W powiecie częstochowskim i kłobuckim nie zastosowano ani razu tego środka egzekwowania, w myszkowskim w 2% wykroczeń, a w zawierciańskim – w 5%. Równie niski wskaźnik sankcji dotyczy powiatu mikołowskiego (5%). Dla porównania: najmniejsze szanse uniknięcia mandatu mają sprawcy wykroczeń w powiatach bieruńsko-lędzińskim (78% ukaranych) i żywieckim (75%). Analiza danych wskazuje jednak, że za tak wysoką pozycję odpowiadają wyłącznie miasta powiatowe: Żywiec i Bieruń. Na podstawie sytuacji w powiatach ziemskich można więc potwierdzić, że stosowanie mandatu jest silnie zależne od funkcjonowania straży.

Brak możliwości nakładania mandatu nie oznacza, że w gminach bez straży stosuje się inny środek, jakim jest skierowanie wniosku do sądu. W powiatach ziemskich zaledwie 1% wykroczeń spotkało się z taką konsekwencją. Trzeba dodać, że w liczbach bezwzględnych oznacza to zaledwie 24 sprawy na 147 badanych gmin z powiatów ziemskich.

W miastach na prawach powiatu ukaranie mandatem lub skierowanie sprawy do sądu spotyka sprawców 45% wykroczeń. Nie jest to więc poziom pozwalający mówić o nieuchronności sankcji za zatrucie powietrza. Jedynie w Bytomiu i w Sosnowcu każdy przypadek wykroczenia kończył się mandatem lub skierowaniem sprawy do sądu. Z drugiej strony Częstochowa w zasadzie odstąpiła od karania, skoro sankcjami kończy się zaledwie 1% wykroczeń. Podobną praktykę odstępowania od karania wskazuje statystyka dla Jastrzębia-Zdroju (2%). W kilku powiatach grodzkich zastosowanie mają również wnioski o ukaranie do sądu. Dotyczy to przede wszystkim Żor, gdzie brak straży miejskiej (27% spraw) oraz Gliwic (16% spraw, ale najwięcej w liczbach bezwzględnych, bo aż 17).

Porównanie powiatów – efektywność kontroli w 2022 r.

Lp.	Powiat	Liczba ujawnionych wykroczeń	Odsetek kontroli stwierdzających wykroczenie	Liczba nałożonych mandatów i spraw skierowanych do sądu	Odsetek wykroczeń zakończonych mandatem lub skierowaniem sprawy do sądu	Wartość wszystkich nałożonych mandatów	Średnia wartość mandatu
1	Bytom	39	40%	39	100%	13 400,00 zł	343,59 zł
2	Sosnowiec	29	10%	31	100%	7 900,00 zł	282,14 zł
3	Chorzów	53	6%	47	89%	9 600,00 zł	204,26 zł
4	bieruńsko-lędziński	81	6%	66	81%	12 200,00 zł	193,65 zł
5	żywiecki	24	6%	19	79%	1 420,00 zł	78,89 zł
6	Piekary Śląskie	70	29%	55	79%	6 850,00 zł	126,85 zł
7	Bielsko-Biała	140	49%	106	76%	10 310,00 zł	97,26 zł
8	Ruda Śląska	68	12%	50	74%	9 550,00 zł	191,00 zł

Lp.	Powiat	Liczba ujawnionych wykroczeń	Odsetek kontroli stwierdzających wykroczenie	Liczba nałożonych mandatów i spraw skierowanych do sądu	Odsetek wykroczeń zakończonych mandatem lub skierowaniem sprawy do sądu	Wartość wszystkich nałożonych mandatów	Średnia wartość mandatu
9	Świętochłowice	26	20%	19	73%	2 600,00 zł	136,84 zł
10	Zabrze	45	16%	32	71%	3 350,00 zł	104,69 zł
11	Katowice	60	8%	39	65%	5 000,00 zł	131,58 zł
12	będziński	117	22%	73	62%	24 900,00 zł	355,71 zł
13	Gliwice	109	7%	52	48%	6 650,00 zł	190,00 zł
14	cieszyński	120	17%	57	48%	7 100,00 zł	131,48 zł
15	Mystowice	50	14%	23	46%	2 350,00 zł	106,82 zł
16	Siemianowice Śląskie	31	14%	14	45%	1 500,00 zł	115,38 zł
17	lubliniecki	87	24%	32	37%	4 700,00 zł	146,88 zł
18	Dąbrowa Górnicza	67	20%	24	36%	4 350,00 zł	181,25 zł
19	pszczyński	26	6%	9	35%	770,00 zł	85,56 zł
20	tarnogórski	83	23%	28	34%	2 400,00 zł	88,89 zł
21	wodzisławski	278	18%	92	33%	15 550,00 zł	172,78 zł
22	Rybnik	447	11%	141	32%	52 000,00 zł	485,98 zł
23	bielski	109	13%	33	30%	5 050,00 zł	187,04 zł
24	Jaworzno	102	25%	30	29%	6 550,00 zł	218,33 zł
25	Żory	26	28%	7	27%	b.d.	b.d.
26	gliwicki	66	15%	14	21%	2 250,00 zł	173,08 zł
27	rybnicki	115	22%	23	20%	1 600,00 zł	72,73 zł
28	Tychy	44	9%	7	16%	1 850,00 zł	308,33 zł
29	raciborski	68	19%	10	15%	1 800,00 zł	180,00 zł
30	kłobucki	8	6%	1	13%	- zł	nd.
31	zawierciański	57	10%	5	9%	1 480,00 zł	493,33 zł
32	mikołowski	38	11%	2	5%	1 000,00 zł	500,00 zł
33	Jastrzębie-Zdrój	83	9%	2	2%	300,00 zł	150,00 zł
34	myszkowski	341	64%	7	2%	1 700,00 zł	242,86 zł
35	Częstochowa	217	21%	3	1%	150,00 zł	75,00 zł
36	częstochowski	38	16%	0	0%	- zł	nd.

Źródło: opracowanie własne

DODATKOWE CZYNNOŚCI KONTROLNE

Kontrolujący rzadko wykorzystują pobieranie próbek popiołu z paleniska, sprawdzenie dokumentacji dotyczącej jakości węgla czy zbadanie wilgotności drewna. Sytuacja nie różni się więc od tej, stwierdzonej w ubiegłorocznym badaniu.

Pobór próbek popiołu jest stosowany wyjątkowo rzadko, bo dotyczy średnio tylko jednej na 100 kontroli. W całym województwie zaledwie 121 razy kontrolujący zdecydowali się sprawdzić popiół. Sytuacja nie uległa więc zmianie w porównaniu do 2021 r. Różnice między powiatami ziemskimi i grodzkimi są pomijalne. Trudno też mówić o regionalnym zróżnicowaniu powiatów, skoro badanie popiołu jest tak rzadko stosowane. Podobnie jak w ubiegłym roku wyróżnia się Sosnowiec, w którym straż miejska pobrała próbki 23 razy. Również Gliwice odznaczają się na tle innych gmin (19 próbek). W 15 powiatach nie znalazła się ani jedna gmina (na łącznie 84), w której choć raz sprawdzono próbki popiołu.

Lepiej wygląda sprawdzanie zgodności stosowanego węgla z wymogami rozporządzenia dotyczącego jakości paliw stałych. Tu zaznacza się różnica między powiatami, gdyż znacznie częściej ta procedura jest stosowana w miastach na prawach powiatu (36% kontroli), aniżeli w ziemskich (19%). Na uwagę zasługuje działalność straży miejskich w Rudzie Śląskiej, Sosnowcu i Świętochłowicach, gdzie podczas każdej kontroli użytkownik instalacji jest proszony o okazanie świadectwa jakości węgla. Warto dodać, że w przypadku tych miast mowa jest o kilkuset kontrolach rocznie. Z drugiej strony mamy powiaty i miasta, gdzie tego prostego i darmowego narzędzia kontrole zupełnie nie wykorzystują. Dotyczy to zarówno dużych miast (powiatów grodzkich: Częstochowa, Gliwice, Mysłowice, Piekary Śląskie, Siemianowice Śląskie), jak i niewielkich miejscowości. Biorąc pod uwagę skalę kontroli w miastach, które nie mają problemu z badaniem świadectw jakości węgla, można odrzucić argument o czasochłonności sprawdzania tego dokumentu. Ciekawy jest przypadek Częstochowy i powiatu częstochowskiego. W powiecie grodzkim nie zbadano ani razu jakości węgla, w powiecie ziemskim – dotyczy to 41% kontroli. Dla przypomnienia – w powiecie częstochowskim w żadnej gminie nie działa straż.

Mimo, że badanie wilgotności drewna nie jest wymagającą, kosztowną ani czasochłonną czynnością, popularność tego narzędzia kontroli jest niemal tak słaba, jak pobierania próbek popiołu. Ogółem badania wilgotności biomasy nie przeprowadza się w ponad połowie powiatów w województwie. Różnica między typami powiatów jest niewielka: wilgotność sprawdza się podczas 2% kontroli w gminach powiatów ziemskich i poniżej 1% kontroli

w miastach na prawach powiatu. Najczęściej podejmują się tego kontrolujący w Bytomiu (29% kontroli), powiecie tarnogórskim (21%) i myszkowskim (12%).

Porównanie powiatów – dodatkowe czynności kontrolne w 2022 r.

Lp.	Powiat	Liczba pobranych próbek popiołu	Odsetek kontroli pobierających próbki popiołu	Liczba kontroli dokumentacji jakości węgla	Odsetek kontroli sprawdzających dokumentację jakości węgla	Liczba kontroli wilgotności drewna	Odsetek kontroli sprawdzających wilgotność biomasy
1	będziński	10	2%	55	10%	10	2%
2	bielski	0	0%	184	22%	0	0%
3	bieruńsko-lędziński	5	0%	96	7%	7	1%
4	cieszyński	3	0%	157	22%	10	1%
5	częstochoowski	0	0%	95	41%	7	3%
6	gliwicki	6	1%	55	12%	2	0%
7	kłobucki	3	2%	65	45%	0	0%
8	lubliniecki	0	0%	235	66%	37	10%
9	mikołowski	4	1%	45	13%	0	0%
10	myszkowski	0	0%	42	8%	62	12%
11	pszczyński	0	0%	63	15%	0	0%
12	raciborski	0	0%	46	13%	0	0%
13	rybnicki	1	0%	9	2%	0	0%
14	tarnogórski	0	0%	112	31%	76	21%
15	wodzisławski	9	1%	139	9%	0	0%
16	zawierciański	2	0%	8	1%	0	0%
17	żywiecki	0	0%	18	4%	0	0%
18	Bielsko-Biała	1	0%	167	58%	6	2%
19	Bytom	0	0%	1	1%	28	29%
20	Chorzów	0	0%	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
21	Częstochowa	0	0%	0	0%	0	0%
22	Dąbrowa Górnicza	1	0%	92	28%	1	0%
23	Gliwice	19	1%	0	0%	58	4%
24	Jastrzębie-Zdrój	2	0%	778	81%	0	0%
25	Jaworzno	7	2%	129	31%	0	0%
26	Katowice	0	0%	382	51%	10	1%
27	Mysłowice	0	0%	0	0%	0	0%
28	Piekary Śląskie	0	0%	0	0%	0	0%

Lp.	Powiat	Liczba pobranych próbek popiołu	Odsetek kontroli pobierających próbki popiołu	Liczba kontroli dokumentacji jakości węgla	Odsetek kontroli sprawdzających dokumentację jakości węgla	Liczba kontroli wilgotności drewna	Odsetek kontroli sprawdzających wilgotność biomasy
29	Ruda Śląska	1	0%	562	100%	0	0%
30	Rybnik	9	0%	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
31	Siemianowice Śląskie	0	0%	0	0%	0	0%
32	Sosnowiec	23	8%	305	100%	0	0%
33	Świętochłowice	5	4%	130	100%	0	0%
34	Tychy	6	1%	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
35	Zabrze	1	0%	11	4%	0	0%
36	Żory	3	3%	18	20%	1	1%

Źródło: opracowanie własne

OBCIĄŻENIE KONTROLUJĄCYCH

Każdy kontrolujący przeprowadził średnio 14 kontroli w 2022 r. Generalnie w gminach ze strażą obciążenie osoby kontrolującej jest dwukrotnie większe – prowadziła ona średnio 17 kontroli w 2022 r. w porównaniu do kontrolera w gminach bez straży (sześć kontroli). Najbardziej obciążeni byli strażnicy w Rybniku – każdy z nich przeciętnie skontrolował 108 nieruchomości. Mniej kontroli przeprowadzali kontrolerzy w powiecie bieruńsko-łędzimskim (45), Chorzowie (35) i Jastrzębiu-Zdroju (32). Z kolei najmniej kontroli przypadało na upoważnionych do ich prowadzenia w Bytomiu (mniej niż dwie kontrole) oraz w powiatach kłobuckim i raciborskim (poniżej pięciu).

Przyjmując, że sezon grzewczy trwa około 100 dni, można również ocenić, ile kontroli tygodniowo oznaczało to dla strażników i urzędników. Dla najbardziej zapracowanych, a więc w Rybniku, to kwestia prawie ośmiu kontroli tygodniowo. Kontrolujący w powiecie bieruńsko-łędzimskim przeprowadzali co najmniej trzy kontrole tygodniowo, a w Chorzowie i Bytomiu co najmniej dwie kontrole tygodniowo. Z kolei statystycznie najrzadziej w kontrolach brali udział strażnicy w Bytomiu – średnio raz na 10 tygodni.

Jeśli przyjrzeć się obciążeniu kontrolujących na poziomie poszczególnych gmin, to najwięcej kontroli przypada na strażników w Wilkowicach (powiat bielski) – aż 130 kontroli na osobę, co oznacza średnio dziewięć kontroli tygodniowo. Wysoko w takim rankingu są również urzędnicy z Łazisk Górnych (69 kontroli) oraz kontrolujący z Bierunia (63 kontrole).

Porównanie powiatów – obciążenie kontrolujących w 2022 r.

Lp.	Powiat	Średnia liczba kontroli wykonana przez jednego kontrolera	Średnia liczba kontroli na tydzień wykonana przez jednego kontrolera (przy założeniu 100 dni roboczych w sezonie grzewczym)
1	Rybnik	108,5	7,6
2	powiat bieruńsko-łędzimski	45,2	3,2
3	Chorzów	34,6	2,4
4	Jastrzębie-Zdrój	31,9	2,2
5	Piekary Śląskie	24,5	1,7
6	Katowice	22,1	1,6
7	powiat myszkowski	20,6	1,4
8	Mystowice	19,9	1,4
9	powiat wodzisławski	18,2	1,3

Lp.	Powiat	Średnia liczba kontroli wykonana przez jednego kontrolera	Średnia liczba kontroli na tydzień wykonana przez jednego kontrolera (przy założeniu 100 dni roboczych w sezonie grzewczym)
10	Gliwice	18,0	1,3
11	powiat rybnicki	15,6	1,1
12	Częstochowa	15,1	1,1
13	powiat bielski	14,2	1,0
14	powiat zawierciański	13,1	0,9
15	powiat pszczyński	13,1	0,9
16	Jaworzno	12,5	0,9
17	Tychy	11,9	0,8
18	Zabrze	11,5	0,8
19	Siemianowice Śląskie	11,5	0,8
20	Dąbrowa Górnicza	10,1	0,7
21	powiat gliwicki	9,6	0,7
22	Ruda Śląska	9,2	0,6
23	powiat będziński	8,7	0,6
24	powiat lubliniecki	8,7	0,6
25	Żory	8,4	0,6
26	Świętochłowice	7,6	0,5
27	powiat żywiecki	7,4	0,5
28	Sosnowiec	7,3	0,5
29	powiat tarnogórski	6,7	0,5
30	powiat cieszyński	6,7	0,5
31	powiat mikołowski	5,5	0,4
32	powiat częstochowski	5,3	0,4
33	Bielsko-Biała	5,0	0,4
34	powiat raciborski	4,7	0,3
35	powiat kłobucki	4,3	0,3
36	Bytom	1,5	0,1

Źródło: opracowanie własne

WPŁYW PROGRAMU OCHRONY POWIETRZA NA KONTROLE PALENISK

Program ochrony powietrza (POP) dla województwa śląskiego nakłada na gminy obowiązek prowadzenia minimalnej liczby kontroli w ramach działań naprawczych. Analiza odpowiedzi gmin pokazuje, że nadal nie wszystkie realizują standard minimum w zakresie kontroli. Podobnie, jak w ubiegłym badaniu, są to bez wyjątku gminy pozbawione straży. W dziewięciu gminach nie przeprowadzono tylu kontroli, ile wymaga POP (Jeleśnia, Radziechowy-Wieprz i Ujsoty z żywieckiego, Łazy i Pilica z zawierciańskiego, Rędziny z częstochowskiego, Piotrowice Wielkie z raciborskiego, Ożarowice z tarnogórskiego i Markłowice z wodzisławskiego). Co gorsze, w trzech gminach nie odbyła się ani jedna kontrola. Sytuacja taka dotyczy gmin Ożarowice, Łazy i Ujsoty.

Porównanie liczby kontroli w 2022 r. z wymogami Programu ochrony powietrza

Lp.	Gmina	Powiat	Straż Gminna/Miejska	Minimalna liczba kontroli rocznie wg działań naprawczych POP	Poziom wykonania kontroli założonych w POP	Kontrole 2022	Kontrole 2021
1.	Będzin	będziński	tak	20	1445%	289	
2.	Bobrowniki	będziński		10	200%	20	
3.	Czeladź	będziński	tak	10	640%	64	
4.	Mierzęcice	będziński		10	130%	13	
5.	Psary	będziński		10	220%	22	
6.	Siewierz	będziński		10	300%	30	
7.	Sławków	będziński	tak	10	920%	92	
8.	Wojkowice	będziński		10	100%	10	
9.	Bielsko-Biała	Bielsko-Biała	tak	50	574%	287	533
10.	Bestwina	bielski		10	420%	42	92
11.	Buczkowice	bielski		10	190%	19	13
12.	Czechowice-Dziedzice	bielski	tak	10	2700%	270	266
13.	Jasienica	bielski		10	470%	47	60
14.	Jaworze	bielski		10	340%	34	45
15.	Kozy	bielski		10	120%	12	55
16.	Porąbka	bielski		10	520%	52	36

Lp.	Gmina	Powiat	Straż Gminna/Miejska	Minimalna liczba kontroli rocznie wg działań naprawczych POP	Poziom wykonania kontroli zafoszonych w POP	Kontrole 2022	Kontrole 2021
17.	Szczyrk	bielski		10	220%	22	56
18.	Wilamowice	bielski		10	680%	68	91
19.	Wilkowice	bielski	tak	10	2590%	259	66
20.	Bieruń	bieruńsko-lędziński	tak	10	11 360%	1136	
21.	Bojszowy	bieruńsko-lędziński		10	330%	33	
22.	Chetm Śląski	bieruńsko-lędziński		10	1160%	116	
23.	Imielin	bieruńsko-lędziński		10	320%	32	
24.	Lędziny	bieruńsko-lędziński	tak	10	390%	39	
25.	Bytom	Bytom	tak	50	196%	98	
26.	Chorzów	Chorzów	tak	50	1730%	865	
27.	Brenna	cieszyński		10	260%	26	
28.	Chybie	cieszyński		10	bd.	bd.	
29.	Cieszyn	cieszyński	tak	10	1260%	126	
30.	Dębowiec	cieszyński		10	320%	32	
31.	Goleszów	cieszyński		10	250%	25	
32.	Hażlach	cieszyński		10	400%	40	
33.	Istebna	cieszyński		10	260%	26	
34.	Skoczów	cieszyński	tak	10	1770%	177	
35.	Strumień	cieszyński		10	900%	90	
36.	Ustroń	cieszyński	tak	10	460%	46	
37.	Wisła	cieszyński	tak	10	1140%	114	
38.	Zebrzydowice	cieszyński		10	230%	23	
39.	Częstochowa	Częstochowa	tak	50	2108%	1054	554
40.	Blachownia	częstochowski		10	180%	18	31
41.	Dąbrowa Zielona	częstochowski		10	180%	18	35
42.	Janów	częstochowski		10	250%	25	7
43.	Kamienica Polska	częstochowski		10	120%	12	28
44.	Kłomnice	częstochowski		10	100%	10	0
45.	Koniecpol	częstochowski		10	110%	11	17
46.	Konopiska	częstochowski		10	120%	12	15
47.	Kruszyna	częstochowski		10	100%	10	31
48.	Lelów	częstochowski		10	160%	16	21

Lp.	Gmina	Powiat	Straż Gminna/Miejska	Minimalna liczba kontroli rocznie wg działań naprawczych POP	Poziom wykonania kontroli zatężonych w POP	Kontrole 2022	Kontrole 2021
49.	Mstów	częstochoowski		10	120%	12	1
50.	Mykanów	częstochoowski		10	180%	18	27
51.	Olsztyn	częstochoowski		10	210%	21	15
52.	Poczesna	częstochoowski		10	110%	11	33
53.	Przyrów	częstochoowski		10	250%	25	26
54.	Rędziny	częstochoowski		10	30%	3	14
55.	Starcza	częstochoowski		10	120%	12	14
56.	Dąbrowa Górnicza	Dąbrowa Górnicza	tak	50	666%	333	
57.	Gliwice	Gliwice	tak	50	2958%	1479	529
58.	Gierałtowiec	gliwicki		10	180%	18	15
59.	Knurów	gliwicki	tak	10	2000%	200	48
60.	Pilchowice	gliwicki		10	180%	18	17
61.	Pyskowice	gliwicki	tak	10	1360%	136	87
62.	Rudziniec	gliwicki		10	200%	20	34
63.	Sośnicowice	gliwicki		10	210%	21	30
64.	Toszek	gliwicki		10	100%	10	36
65.	Wielowieś	gliwicki		10	190%	19	10
66.	Jastrzębie-Zdrój	Jastrzębie-Zdrój	tak	50	1914%	957	
67.	Jaworzno	Jaworzno	tak	50	822%	411	479
68.	Katowice	Katowice	tak	50	1506%	753	470
69.	Kłobuck	kłobucki		10	110%	11	
70.	Krzepice	kłobucki		10	200%	20	
71.	Lipie	kłobucki		10	250%	25	
72.	Miedźno	kłobucki		10	310%	31	
73.	Opatów	kłobucki		10	150%	15	
74.	Panki	kłobucki		10	100%	10	
75.	Popów	kłobucki		10	100%	10	
76.	Przystajń	kłobucki		10	100%	10	
77.	Wręczyca Wielka	kłobucki		10	130%	13	
78.	Boronów	lubliniecki		10	170%	17	
79.	Ciasna	lubliniecki		10	140%	14	
80.	Herby	lubliniecki		10	110%	11	

Lp.	Gmina	Powiat	Straż Gminna/Miejska	Minimalna liczba kontroli rocznie wg działań naprawczych POP	Poziom wykonania kontroli zatężonych w POP	Kontrole 2022	Kontrole 2021
81.	Kochanowice	lubliniecki		10	140%	14	
82.	Koszęcin	lubliniecki		10	930%	93	
83.	Lubliniec	lubliniecki	tak	10	1730%	173	
84.	Pawonków	lubliniecki		10	150%	15	
85.	Woźniki	lubliniecki		10	200%	20	
86.	Łaziska Górne	mikołowski		10	690%	69	
87.	Mikołów	mikołowski	tak	10	1350%	135	
88.	Ornontowice	mikołowski		10	370%	37	
89.	Orzesze	mikołowski		10	400%	40	
90.	Wyry	mikołowski	tak	10	650%	65	
91.	Mystowice	Mystowice	tak	50	716%	358	210
92.	Koziegłowy	myszkowski		10	390%	39	
93.	Myszków	myszkowski	tak	10	3330%	333	
94.	Niegowa	myszkowski		10	220%	22	
95.	Poraj	myszkowski		10	780%	78	
96.	Żarki	myszkowski	tak	10	640%	64	
97.	Piekary Śląskie	Piekary Śląskie	tak	50	490%	245	322
98.	Goczałkowice-Zdrój	pszczyński		10	730%	73	103
99.	Kobiór	pszczyński		10	460%	46	101
100.	Miedźna	pszczyński		10	120%	12	169
101.	Pawłowice	pszczyński		10	140%	14	103
102.	Pszczyna	pszczyński	tak	20	1115%	223	304
103.	Suszec	pszczyński		10	510%	51	83
104.	Kornowac	raciborski	tak	10	170%	17	
105.	Krzanowice	raciborski		10	400%	40	
106.	Krzyżanowice	raciborski	tak	10	330%	33	
107.	Kuźnia Raciborska	raciborski		10	280%	28	
108.	Nędza	raciborski		10	190%	19	
109.	Pietrowice Wielkie	raciborski		10	40%	4	
110.	Racibórz	raciborski	tak	20	900%	180	
111.	Rudnik	raciborski		10	280%	28	
112.	Ruda Śląska	Ruda Śląska	tak	50	1124%	562	

Lp.	Gmina	Powiat	Straż Gminna/Miejska	Minimalna liczba kontroli rocznie wg działań naprawczych POP	Poziom wykonania kontroli zafundowanych w POP	Kontrole 2022	Kontrole 2021
113.	Czerwionka-Leszczyzny	rybnicki	tak	10	2360%	236	102
114.	Gaszowice	rybnicki	tak	10	810%	81	105
115.	Jejkowice	rybnicki	SM	10	550%	55	84
116.	Lyski	rybnicki	tak	10	960%	96	98
117.	Świerklany	rybnicki		10	480%	48	75
118.	Rybnik	Rybnik	tak	50	7810%	3905	979
119.	Siemianowice Śląskie	Siemianowice Śląskie	tak	50	436%	218	
120.	Sosnowiec	Sosnowiec	tak	50	610%	305	438
121.	Świętochłowice	Świętochłowice	tak	50	260%	130	99
122.	Kalety	tarnogórski		10	260%	26	
123.	Krupski Młyn	tarnogórski		10	100%	10	
124.	Miasteczko Śląskie	tarnogórski		10	140%	14	
125.	Ożarówce	tarnogórski		10	0%	0	
126.	Radzionków	tarnogórski	tak	10	670%	67	
127.	Świerklaniec	tarnogórski		10	270%	27	
128.	Tarnowskie Góry	tarnogórski	tak	20	555%	111	
129.	Tworóg	tarnogórski		10	320%	32	
130.	Zbrosławice	tarnogórski		10	750%	75	
131.	Tychy	Tychy	tak	50	972%	486	
132.	Godów	wodzisławski		10	510%	51	
133.	Gorzyce	wodzisławski	tak	10	950%	95	
134.	Lubomia	wodzisławski	tak	10	600%	60	
135.	Markłowice	wodzisławski		10	30%	3	
136.	Mszana	wodzisławski		10	460%	46	
137.	Pszów	wodzisławski		10	430%	43	
138.	Radlin	wodzisławski	tak	10	3520%	352	
139.	Rydułtowy	wodzisławski	tak	10	4830%	483	
140.	Wodzisław Śląski	wodzisławski	tak	10	4480%	448	
141.	Zabrze	Zabrze	tak	50	552%	276	
142.	Irządze	zawierciański		10	110%	11	
143.	Kroczyce	zawierciański		10	370%	37	
144.	Łazy	zawierciański		10	0%	0	

Lp.	Gmina	Powiat	Straż Gminna/Miejska	Minimalna liczba kontroli rocznie wg działań naprawczych POP	Poziom wykonania kontroli zათозonych w POP	Kontrole 2022	Kontrole 2021
145.	Ogrodzieniec	zawierciański		10	230%	23	
146.	Pilica	zawierciański		10	50%	5	
147.	Poręba	zawierciański		10	170%	17	
148.	Szczekociny	zawierciański		10	370%	37	
149.	Włodowice	zawierciański		10	240%	24	
150.	Zawiercie	zawierciański	tak	10	3780%	378	
151.	Żarnowiec	zawierciański		10	320%	32	
152.	Żory	Żory		50	184%	92	240
153.	Czernichów	żywiecki		10	480%	48	
154.	Gilowice	żywiecki		10	480%	48	
155.	Jeleśnia	żywiecki		10	10%	1	
156.	Koszarawa	żywiecki		10	500%	50	
157.	Lipowa	żywiecki		10	280%	28	
158.	Łękawica	żywiecki		10	110%	11	
159.	Łodygowice	żywiecki		10	120%	12	
160.	Milówka	żywiecki		10	500%	50	
161.	Radziechowy-Wieprz	żywiecki		10	10%	1	
162.	Rajcza	żywiecki		10	220%	22	
163.	Ślemień	żywiecki		10	450%	45	
164.	Świnna	żywiecki		10	110%	11	
165.	Ujsoty	żywiecki		10	0%	0	
166.	Węgierska Górka	żywiecki		10	340%	34	
167.	Żywiec	żywiecki	tak	10	730%	73	

Źródło: opracowanie własne

Jak wspomniano wcześniej, liczba kontroli jest silnie zależna od faktu posiadania przez gminę straży. Większość gmin nie ma problemu z wykonaniem założonej w działaniach naprawczych POP liczby kontroli – co nie powinno dziwić biorąc pod uwagę, jak niskie są to wartości (10, 20 lub 50 kontroli na rok). Mimo to, kilka gmin nie osiągnęło tego poziomu i trudno znaleźć racjonalne wyjaśnienie tej sytuacji.

Najambitniejszy wynik osiągnął Bieruń, którego strażnicy przeprowadzili 113 razy więcej kontroli, niż minimum określone w POP. Drugi w tym zestawieniu jest Rybnik – 78 razy więcej, niż wymaga POP, ale trzeba zauważyć, że poziom wyjściowy to 50 kontroli rocznie. Znacznie powyżej określonej w POP normy pracowali również kontrolerzy w Rydułtowach i Wodzisławiu Śląskim (odpowiednio: 48 i 44 razy więcej). W sumie 26 miejscowości przeprowadziło co najmniej 10-krotność kontroli w stosunku do obowiązującej liczby. Są to niemal wyłącznie gminy ze strażą – poza Chetmem Śląskim, w którym przeprowadzono 116 kontroli w stosunku do wymaganych dziesięciu.

Z drugiej strony, gminy z najmniejszą liczbą kontroli to niemal wyłącznie te, w których brak straży. Wśród 57 gmin, w których liczba kontroli nie była większa niż dwukrotność poziomu określonego w POP znalazły się tylko dwie ze strażą.

Mediana odsetka przeprowadzonych kontroli w stosunku do wymaganych w POP wynosi 320%. Oznacza to, że gminy nie mają problemu z osiągnięciem wskaźnika założonego w tym dokumencie, a tym samym można przyjąć, że nie wskazuje on gminom ambitnych celów.

WNIOSKI

- **Największy wpływ na ilość kontroli, ich skuteczność i karanie sprawców wykroczeń wywiera obecność straży gminnej.** W gminach ze strażą w 2022 r. przeprowadzono ponad 6-krotnie więcej kontroli, niż w gminach bez straży. Jest to widoczne na przykładzie powiatów ziemskich, gdzie miasta – siedziby powiatów, posiadające straż miejską – ratują statystyki kontroli i stosowania sankcji za naruszanie przepisów.
- **W gminach bez straży bardzo rzadko pojawiały się zgłoszenia o spalaniu odpadów, czy łamaniu uchwały antysmogowej. Aż 95% takich zgłoszeń miało miejsce w gminach ze strażą.** Przypuszczalnie wynika to z postrzegania przez mieszkańców straży jako instytucji, do której można zwracać się w podobnych sytuacjach. Brak straży to z kolei brak wiedzy o tym, komu zgłaszać naruszenia. Po drugie, zawiadomienia takie dominują w godzinach wieczornych, tymczasem w większości (64%) gmin bez straży nie prowadzi się kontroli poza godzinami pracy urzędów.
- **W gminach bez straży, które zbadano zarówno w 2021, jak i w 2022 r., liczba kontroli spadła rok do roku aż o 45%. Postępująca – dzięki uchwale antysmogowej – eliminacja kopciuchów, które wymagają kontroli, nie wyjaśnia aż takiego spadku.** Być może uwidocznił się w ten sposób wpływ polityków usprawiedliwiających spalanie odpadów – mogło to wywołać obawy władz gminnych przed podejmowaniem kontroli.
- **Najłatwiej uniknąć odpowiedzialności za spalanie odpadów lub stosowanie kotła niezgodnego z uchwałą w gminach pozbawionych straży, zwłaszcza na północy województwa.** W powiecie częstochowskim przeprowadzono zaledwie sześć kontroli na tysiąc budynków jednorodzinnych i żadne stwierdzone wykroczenie nie zostało ukarane.
- **Kontrolujący niechętnie stosują sankcje za łamanie zakazu spalania odpadów lub nieprzestrzeganie uchwały antysmogowej.** W miastach na prawach powiatu, gdzie niemal bez wyjątku działa straż miejska, ukaranie mandatem lub skierowanie sprawy do sądu spotyka sprawców 53% wykroczeń. W powiatach ziemskich mandat jest nakładany tylko w 29% wykroczeń.
- **Brak sankcji jest szczególnie wyraźny w gminach bez straży.** Średnia ilość mandatów i spraw na gminę ze strażą wynosi 22. Dla gmin bez straży wskaźnik ten wynosi mniej niż jeden.

- **Większość gmin nie ma problemu z wykonaniem liczby kontroli założonej w Programie Ochrony Powietrza dla województwa śląskiego.** Przeprowadzenie 10, 20 lub 50 kontroli rocznie nie jest ambitnym zadaniem i nie może być skutecznym narzędziem walki o czyste powietrze.

2023

